

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra práva

Bakalářská práce

**Povinnosti zaměstnavatele při vytváření bezpečných
pracovních podmínek zaměstnanců**

Jana Pozděňová

© 2018 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jana Pozděňová

Veřejná správa a regionální rozvoj

Název práce

Povinnosti zaměstnavatele při vytváření bezpečných pracovních podmínek zaměstnanců

Název anglicky

Duties employer with creating safe working conditions staff

Cíle práce

Hlavním cílem bakalářské práce je zkoumání a následné navržení nových postupů vedoucím pracovníkům při zajištění bezpečnosti práce a ochraně zdraví zaměstnanců tak, aby se zamezilo vzniku pracovních úrazů.

Metodika

V teoretické části bakalářské práce bude popsána historie problematiky bezpečnosti práce a bude metodou analýzy právních předpisů zkoumána právní úprava bezpečnosti práce a ochrany zdraví v české legislativě a legislativě Evropské unie.

V praktické části budou bodovou metodou zjišťovány rizikové faktory vyskytující se v konkrétním provozu a povinnosti jednotlivých vedoucích pracovníků při zajištění bezpečnosti práce a ochrany zdraví zaměstnanců. Zjištěná data budou vyhodnocena a v případě zjištění nedostatků budou navržena opatření ke zlepšení bezpečnosti práce a ochrany zdraví v konkrétním subjektu.

Doporučený rozsah práce

30 – 40 stran

Klíčová slova

Bezpečnost práce, ochrana zdraví, právní úprava, zákon, zákoník práce, zaměstnavatel, zaměstnanci, právo, povinnost, postup.

Doporučené zdroje informací

- BEK, J. Praxe bezpečnostního technika. Vyd. 1. Praha: CODEX Bohemia, 1998, 174 s. ISBN 80-85963-55-8.
- HŮRKA, P. A KOL. Pracovní právo. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011, 559 s. ISBN 978-80-7380-316-2.
- HŮRKA, P. A KOL. Pracovní právo v bodech s příklady. 2., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010, 136 s. ISBN 978-807-3575-311.
- NEUGEBAUER, T. Bezpečnost a ochrana zdraví při práci v kostce, neboli, O čem je současná BOZP. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010,
- NEUGEBAUER, T. Poskytování osobních ochranných pracovních prostředků a ochranných nápojů. 1. vyd. Praha: ASPI, 2007, 80 s. ISBN 978-807-3573-102.
- NEUGEBAUER, T. Vyhledání a vyhodnocení rizik v praxi. 1. vyd. Praha: ASPI, 2008, 84 s. ISBN 978-807-3573-560.
- ŠUBRT, B. A KOL. Bezpečnost a ochrana zdraví při práci: podle právního stavu k 15. 4. 2003. Olomouc: ANAG, 2003, 639 s. ISBN 80-7263-172-1

Předběžný termín obhajoby

2018/19 ZS – PEF (únor 2019)

Vedoucí práce

JUDr. Daniela Světlíková

Garantující pracoviště

Katedra práva

Elektronicky schváleno dne 7. 11. 2018

JUDr. Jana Borská, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 7. 11. 2018

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 08. 11. 2018

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Povinnosti zaměstnavatele při vytváření bezpečných pracovních podmínek zaměstnanců" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 22. 11. 2018

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala JUDr. Daniela Světlíkové za odborné vedení, konstruktivní rady a cenné připomínky, které mi pomáhaly při zpracování méj bakalářské práce.

Také bych touto cestou ráda poděkovala mým blízkým, rodině a hlavně příteli Petrovi za podporu po celou dobu studií.

Povinnosti zaměstnavatele při vytváření bezpečných pracovních podmínek zaměstnanců

Abstrakt

Bezpečnost práce a ochrana zdraví zaměstnanců při vykonávání práce je důležitým a širokým úkolem zaměstnavatele.

V teoretické části bakalářské práce je zmíněna historie problematiky bezpečnosti práce a je vysvětlena právní úprava bezpečnosti práce a ochrany zdraví v české legislativě a legislativě Evropské unie. Dále jsou popsány povinnosti zaměstnavatele a práva a povinnosti zaměstnanců.

V praktické části jsou popsány rizikové faktory vyskytující se v konkrétním provozu a povinnosti jednotlivých vedoucích pracovníků při zajištění bezpečnosti práce a ochrany zdraví zaměstnanců. V závěru jsou navržena možná řešení některých problémů popisovaných v této práci.

Klíčová slova:

Bezpečnost práce, ochrana zdraví, právní úprava, zákon, zákoník práce, zaměstnavatel, zaměstnanci, právo, povinnost, postup.

Duties employer with creating safe working conditions staff

Abstract

Occupational safety and the protection of employees' health when they are carrying out work is an important and broad task of the employer.

In the theoretical part of the bachelor thesis there is mentioned the history of occupational safety and the legal regulation of work safety and health protection in the Czech legislation and the legislation of the European Union. Further it also describes the employer's obligations and the rights and obligations of employees.

The practical part describes the risk factors in the particular operation and the responsibilities of the individual managers in ensuring the safety of the work and health protection of the employees. In the end, are designed a possible solutions of the problems, which are described in.

Key Words:

Work safety, protection of health, legal regulation, legislation, Labour Code, employer, employees, right, obligation, procedure.

Obsah

Obsah	8
1 Úvod.....	11
2 Cíl práce a metodika	13
2.1 Cíl práce	13
2.2 Metodika	13
3 Teoretická východiska	15
3.1 Bezpečnost a ochrana zdraví při práci	15
3.2 Historie BOZP.....	15
3.3 Legislativa	17
3.3.1 Všeobecná deklarace lidských práv	17
3.3.2 Mezinárodní organizace práce (ILO).....	18
3.3.3 Evropská agentura pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci (EU-OSHA).....	18
3.3.4 Rada Evropy (RE).....	19
3.4 BOZP v Evropské unii - ES/EHS/EU	19
3.5 BOZP platná v České republice	20
3.5.1 Zákon č. 251/2005 Sb., o inspekci práce	21
3.5.2 Zákon č. 174/1968 Sb., o státním dozoru nad bezpečností práce	22
4 Zaměstnavatel.....	22
4.1 Povinnosti zaměstnavatele	22
4.2 Kategorizace práce	24
4.3 Osobní ochranné pracovní prostředky, pracovní oděvy a obuv (OOPP), mycí, čistící a dezinfekční prostředky a ochranné nápoje.....	26
4.4 Školení zaměstnanců	28
4.4.1 Školení o požární ochraně.....	28
4.5 Bezpečnostní značky, značení.....	29
4.6 Bezpečnostní přestávky.....	29
4.7 Pracovně lékařské prohlídky	30
4.8 Lékárnička.....	31
4.9 Nemoci z povolání	32
4.10 Pracovní úraz.....	32
4.10.1 Ohrožení bezpečnosti a zdraví zaměstnanců	33
4.10.2 Postup při pracovním úrazu	33
4.10.3 Povinnosti při ohlašování pracovního úrazu.....	33

5 Zaměstnanec	34
5.1 Vedoucí zaměstnanec a jeho povinnosti	35
5.2 Povinnosti preventisty BOZP	35
6 Vlastní práce	36
6.1 Finanční úřad v Liberci	37
6.2 Personální obsazení finančního úřadu.....	37
6.3 Právní podpora BOZP na FÚ	38
6.4 Příčiny pracovních úrazů.....	39
6.4.1 Rozhovor s preventistou BOZP	39
6.4.2 Pracovní úrazy a jejich evidence	40
6.4.3 Pracovní riziko na FÚ	41
6.5 Anketa	42
6.6 Navržená řešení	46
7 Závěr.....	46
8 Seznam použitých zdrojů	48
9 Přílohy	49

Seznam obrázků

Obr. 1 Budova Finančního úřadu v Liberci

Seznam grafů

Graf 1 – Struktura zaměstnanců ÚzP a FÚ

Graf 2 – Porovnání pracovních úrazů na ÚzP a FÚ v letech 2015, 2016 a 2017

Seznam tabulek

Tabulka 1 – Vyhodnocení ankety

Seznam zkratek

BOZP	bezpečnost a ochrana zdraví při práci
PO	požární ochrana
ILO	Mezinárodní organizace práce (International Labour Organization)
OSN	Organizace spojených národů
RE	Rada Evropy
ES	Evropské společenství
EHS	Evropské hospodářské společenství
EU	Evropská unie
FÚ	Finanční úřad Liberec
FÚ LK	Finanční úřad pro Liberecký kraj
ÚzP	Územní pracoviště Liberec
OOPP	osobní ochranné pracovní pomůcky
MČDP	mycí, čisticí a dezinfekční prostředky
GFŘ	Generální finanční ředitelství

1 Úvod

„Oblast BOZP je velice široký mezivědní obor, jehož cílem je vytvářet systémy pravidel, které chrání zaměstnance, případně žáky nebo studenty na odborné praxi a též i osoby samostatně výdělečně činné (pracující na živnostenský list) nebo zaměstnavatele, kteří jsou fyzickými osobami a sami též pracují (například praktický lékař, notář), před negativními důsledky života v pracovním procesu. Současné pojetí BOZP usiluje o omezení všech negativních aspektů souvisejících s prací, včetně stresu, šikany, obtěžování, nerovného zacházení na pracovišti atd. (tzv. ochrana práce). Neobsahuje jen pravidla pro ochranu před vznikem pracovního úrazu, ale i před poškozeními, která nejsou ihned zjevná a mohou se projevit dokonce až po několika letech. Jako příklad je možné uvést práci s počítačem, kdy k poškození zdraví může dojít až po celé řadě let (nemoc z povolání – „nemoci šlach, šlachových pochev, tíhových váčků nebo úponů svalů nebo kloubů končetin z dlouhého nadměrného jednostranného přetěžování“).“¹

Ochrana lidského života a zdraví by měla být prioritou nejen pro zaměstnavatele, kteří jsou povinni vytvářet bezpečné prostředí, ale také zaměstnanci by měli změnit přístup k ochraně života a zdraví své i druhých. Většina občanů je nedostatečně seznámena s bezpečností a ochranou zdraví při práci nebo mají pouze všeobecnou představu o této problematice.

Všechna práva a povinnosti BOZP byla již velmi precizně popsána v zákonech a vládních nařízeních. Nespočet odborných publikací se touto problematikou zabývá a jsou nápomocny při zakládání organizací, které nově vznikají.

Tématem této práce bude oblast bezpečnosti a ochranou zdraví při práci. V úvodu bude zmíněna historie bezpečnosti a ochrany zdraví všeobecně, v další kapitole bude uvedeno mezinárodní právo dotýkající se oblasti BOZP a budou zde popsány činnosti mezinárodních organizací chránící práva zaměstnanců a práva občanů z hlediska BOZP. V další části bude popsána současná právní úprava, která se úzce zabývá touto problematikou.

V praktické části bude problematika BOZP sledována a analyzována v organizaci Finančního úřadu pro Liberecký kraj. V budově, kde se úřad nachází, se pohybují nejen zaměstnanci, ale i ostatní osoby (např. daňoví poplatníci, zaměstnanci jiných firem). Z důvodů nejen výskytu a pohybu všech osob, ale i z hlediska architektonického, pro

¹ NEUGEBAUER, Tomáš, 2016, *Bezpečnost a ochrana zdraví při práci v kostce*

rozsáhlost prostor, je budova a organizace zajímavá pro řešení BOZP v této práci. Současně je toto téma blízké autorce, jelikož na Finančním úřadě téměř dvacet let pracuje a má vlastní zkušenosti i s pracovními úrazy.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Hlavním cílem bakalářské práce je zkoumání a následné navržení nových postupů vedoucím pracovníkům při zajištění bezpečnosti práce a ochraně zdraví zaměstnanců tak, aby se zamezilo vzniku pracovních úrazů.

2.2 Metodika

V teoretické části práce budou shromážděny a zkoumány právní předpisy a odborná literatura, jelikož jsou důležitým nástrojem k vypracování zadané práce. Krátce budou zmíněny historické prameny a dokumenty, které daly základ pro obor bezpečnosti a ochraně zdraví při práci. V části Legislativa budou popsány mezinárodní organizace, dokumenty a zákony, které harmonizují přístup jednotlivých států, zaměstnavatelů, zaměstnanců a dalších organizací v pracovněprávních vztazích a BOZP. Krátce budou popsány náplně zákonů č. 251/2005 Sb., o inspekci práce a č. 174/1968 Sb., o státním dozoru nad bezpečností práce. Hluběji budou analyzovány základní zákony vztahující se k tématu bezpečnosti a ochrany zdraví při práci v České republice, a to zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, zákon č. 309/2006 Sb., o zajištění dalších podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, který konkrétně ukazuje požadavky na pracoviště a pracovní prostředí, výrobní a pracovní prostředky a zařízení, organizaci práce pracovní postupy a bezpečnostní značky, zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví. Tyto zákony budou analyzovány z pozice povinností zaměstnavatele a z pozice práv a povinností zaměstnanců.

V praktické části bude vyčísleno a graficky znázorněno personální obsazení popisované organizace. Příčiny a počet pracovních úrazů budou získány formou dotazování v rozhovoru s preventistou BOZP. V rozhovoru preventista BOZP popíše a rozebere úraz, který se udál v popisované organizaci. Na tomto úrazu bude analyzována forma vedení dokumentace o pracovním úrazu a postup zaměstnavatele při jeho nahlášení příslušným orgánům. Dále bude proveden sběr a utřídění dat z interních dokumentů organizace o počtu úrazů s pracovní neschopností a bez pracovní neschopnosti porovnan. Zjištěné informace o počtu pracovních úrazů budou znázorněny graficky.

Anketními otázkami bude osloveno asi 50 respondentů z řad zaměstnanců popisované organizace, kteří budou souhlasit s vyplněním anonymních odpovědí ankety, která bude obsahovat 13 polo strukturovaných otázek. Úkolem analýzy této ankety bude zjistit, jakou mají respondenti povědomost o právech a povinnostech v oblasti BOZP a zda jsou spokojeni s pracovními podmínkami, které jim zajišťuje zaměstnavatel.

V závěru bakalářské práce bude proveden metodou sumarizace vyhodnocení získaných informací. Na základě těchto poznatků bude navrženo řešení zjištěných závěrů (problémů) ke zvýšení bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a ke snížení pracovních úrazů a snížení počtu nemocí z povolání.

3 Teoretická východiska

3.1 Bezpečnost a ochrana zdraví při práci

Obecně se dá říci, že pracovní prostředí a výkon práce je pokaždé rizikovou činností. Toto pravidlo se dotýká všech pracovišť včetně někdy opomíjených administrativních pracovišť. Neexistuje ani bezpečné pracoviště a ani bezpečná práce. Proto jsou předpisy a opatření, která omezují negativní vlivy pracovního prostředí na zdraví a život.²

Bezpečnost a ochrana zdraví při práci (dále i „BOZP“) je důležitým oborem lidské činnosti, který se zabývá bezpečností a stavem pracovních podmínek všech zaměstnanců na všech pracovištích. Je to mezivědní obor, který se zabývá vytvářením systému pravidel a nalézáním prostředků, které budou chránit zaměstnance a ostatní osoby před negativními vlivy pracovního prostředí.³

Součástí BOZP jsou opatření, která vymezují pravidla pro jednotlivé pracovní činnosti spolu s právními předpisy. Bezpečnost a ochrana zdraví při práci je obor, který se neustále rozvíjí.

Ve vyspělých evropských zemích je bezpečnost a ochrana zdraví při práci chápána jako integrovaná činnost ochrany života, zdraví, životního prostředí a majetku před negativními vlivy.

3.2 Historie BOZP

Z historických pramenů se dozvídáme, že ochrana zdraví při práci zaměstnanců sahá až do 18. století př. n. l. K nejstarším zákonům lidstva patří babylonský zákoník vydaný králem Chammurapim, který obsahuje 282 článků, z nichž některé z nich upravují náhrady za úrazy či úmrtí, ale také tresty za přímo nebo nepřímo způsobené pracovní úrazy osob při práci. Na Chammurapiho v 15. století př. n. l. navázal egyptský panovník Ramses III., který pro dělníky v dolech, kamenolomech a i na veřejně prospěšných stavbách najal lékaře, kteří o ně pečovali, tenkrát se jednalo spíše o otroky.

² NEUGEBAUER, Tomáš, 2016, *Bezpečnost a ochrana zdraví při práci v kostce*

³ Historie BOZP, *Bezpečnost práce. info*, [online], [cit. 2018-07-14], Dostupné z www: <<https://historie-bezpecnosti-a-ochrany-zdravi-pri-praci/>>

Samozřejmě, že se tehdy nedalo mluvit o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci ve smyslu dnešního výkladu BOZP. Ale ani tyto snahy nezajistili v těchto dobách účinnou ochranu zdraví a bezpečnost při práci.

Bezpečnost při práci se na našem území vyvíjela velmi zvolna. První zmínky jsou z přelomu 13. a 14. století kdy král Václava II. vydal Horní zákon pro Kutnou Horu (Právo horního regálu). Tento zákon řešil pravidla k zajištění bezpečné práce horníků. Zabezpečoval horníkům odvodňování a větrání šachet, jejich osvětlení, počítání pracovníků před a po směně a především zajišťoval délku pracovní doby. Horní zákoník se tak brzy stal respektovaným po celé Evropě a byl přeložen do mnoha jazyků. Pravděpodobně je nejstarším právem na světě se sociálními a pracovně-právními předpisy. S některými úpravami platil až do listopadu 1854.

Na počátku 16. století zveřejnil Štěpán Šlik Jáchymovský horní řád, ve kterém byl poprvé vymezen pojem pracovní úraz. V roce 1776 byl v pokrokovém Rakouském císařství vydán zákon na ochranu dětí v továrnách. Následovala Anglie, která vydala zákaz zaměstnávat ženy v dolech. V roce 1804 vydal Napoleon první Občanský zákoník.

O vzniku BOZP ve formě, jak ji známe i v dnešní době, můžeme hovořit teprve od 19. století, od doby probíhající průmyslové revoluce. Rozvoj průmyslu a techniky znamenal zvýšené riziko pracovních úrazů.

Roku 1811 byl vydán Všeobecný občanský zákoník, který obsahuje povinnost zaměstnavatele chránit život a zdraví zaměstnance. Roku 1852 byl v habsburské monarchii schválen Trestní zákon č. 117 Říšského zákoníku, jehož obsahem byla i ustanovení související s bezpečností a ochranou zdraví při práci, která upravovala povinnosti a zavedla tresty za přestupky, které vedly k poškození zdraví nebo smrti osoby.

Dalším předpisem zabývajícím se touto oblastí byl zákon 22 z roku 1858 Živnostenský řád, který ukládal každému majiteli živnosti učinit opatření na ochranu života a zdraví při provozování živnosti.

V zákonu č. 117/1883 říšského zákoníku, o živnostenských inspektorech byl poprvé uveden do praxe institut inspektora práce. Tito inspektoři získali postavení státních úředníků, kteří měli za úkol kontrolovat dodržování předpisů jak ze strany zaměstnavatelů (např. dodržování pracovní doby), tak i zaměstnanců.

Roku 1905 bylo vydáno nařízení 176 ministra obchodu říšského zákoníku o všeobecných předpisech na ochranu života a zdraví pomocných dělníků

v živnostenských závodech. Po vzniku samostatného Československa byly rakouské živnostenské zákony převzaty.

Roku 1921 byl vypracován návrh zákona o inspekci práce. Zůstal však pouze návrhem a podobný dokument byl přijat až na konferenci Mezinárodní organizace práce v roce 1947 jako Úmluva č. 81 o inspekci práce v průmyslu a obchodu.

Základním předpisem, který řešil bezpečnost práce a byl účinný až do 1. července 1982, se stalo vládní nařízení č. 41/1938 Sb., jímž se vydávají všeobecné předpisy na ochranu života a zdraví pomocných dělníků.

V roce 1981 se konala generální konference „Mezinárodní organizace práce“, kde byla přijata „Úmluva o bezpečnosti a zdraví pracovníků a o pracovním prostředí“. Z této úmluvy vychází i politika bezpečnosti a ochrany zdraví při práci v České republice.

K poslední zásadní změně v zajišťování bezpečnosti a ochrany zdraví při práci došlo v roce 2001, kdy byl do českého právního řádu převzat systém Evropské unie zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci.⁴

3.3 Legislativa

3.3.1 Všeobecná deklarace lidských práv

V roce 1948 (10. prosince) byla Valným shromážděním Organizací spojených národů přijata Všeobecná deklarace lidských práv, která se stala nejznámějším právním dokumentem na světě a také „právním obyčejem“. Pro přijetí tohoto dokumentu hlasovalo 48 zemí. Mimo politických a sociálních práv občanů řeší tento dokument i právo na spravedlivé a uspokojivé pracovní podmínky. V bodu 1. článku 23 Všeobecné deklarace lidských práv se uvádí, že má každý občan právo na práci, na svobodnou volbu zaměstnání, na spravedlivé a uspokojivé pracovní podmínky a na ochranu proti nezaměstnanosti.⁵

Je třeba si uvědomit, že ačkoli měla tehdy OSN jen 58 členů, dnes jich je 192 a tyto státy představují různé politické systémy, náboženství, kulturní tradice, stupně ekonomické vyspělosti a různé ideologie. Všeobecná deklarace inspirovala nejen následný vznik již

⁴ Historie BOZP, Bezpečnost práce. Info, [online], [cit. 2018-07-14], Dostupné z www: <<https://historie-bezpecnosti-a-ochrany-zdravi-pri-praci/>>

⁵ VŠEOBECNÁ DEKLARACE LIDSKÝCH PRÁV, [online], [cit. 2018-07-14], Dostupné z www: <<http://lidskaprava.cz/student/uvod-do-lidskych-prav/clanky/vseobecna-deklarace-lidskych-prav>>.

právně závazných mezinárodních úmluv chránících lidská práva, ale i jednotlivé státy, které do svých ústav začlenily své národní katalogy lidských práv.

3.3.2 Mezinárodní organizace práce (ILO)

Mezinárodní organizace práce (ILO-International Labour Organization) je mezinárodní vládní organizací Organizace Spojených národů (OSN). Je jedinou mezinárodní organizací na světě, kde se střetávají zástupci vlád, zaměstnavatelé a odbory jako rovnocenní partneři diskutující o problémech pracovního práva.

ILO byla založena již v roce 1919 a tehdejší Československá republika byla jedním ze zakládajících členů. Od roku 1946 je specializovanou agenturou Organizace spojených národů, která se snaží o prosazování sociální spravedlnost a mezinárodně uznávaných lidských a pracovních práv. Česká republika podepsala dvě důležité úmluvy Mezinárodní organizace práce, a to Úmluvu č. 155 o bezpečnosti a zdraví pracovníků a o pracovním prostředí, která upravuje bezpečnost a ochranu zdraví při práci ve všech oborech hospodářské činnosti a Úmluvu č. 161 o zdravotních závodních službách, podle níž jsou zaměstnavatelé povinni zajistit pro své zaměstnance závodní preventivní péči.⁶

3.3.3 Evropská agentura pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci (EU-OSHA)

Evropská agentura pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci je agenturou Evropské unie, založená v roce 1996.

Usiluje o bezpečnější pracoviště v Evropě, prosazuje kulturu prevence rizik s cílem zlepšit pracovní podmínky v Evropě. Pracovníci agentury shromažďují informace, které jsou úzce spjaty s bezpečností a ochranou zdraví při práci. Členy řídicí rady jsou zástupci jednotlivých vlád, zaměstnavatelů a především odborových organizací. Agentura každých pět let přezkoumává strategii a cíle, kterých chce dosáhnout.

Spolupracuje s dalšími organizacemi na všech úrovních – národních, evropských i celosvětových (např. Evropskou agenturou pro chemické látky, Evropským střediskem pro rozvoj odborného vzdělávání, Evropským institutem pro rovnost žen a mužů, ...).

Z činnosti agentury čerpají a profitují tvůrci politik Evropské unie a členských států, firmy, a to zejména mikropodniky a malé firmy, zaměstnanci a jejich zástupci,

⁶ MEZINÁRODNÍ ORGANIZACE PRÁCE (ILO), [online], [cit. 2018-07-14], Dostupné z [www: <https://mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/cr_v_mezinarodnich_organizacich/ilo_mezinarodni_organizace_prace/index.html>](https://mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/cr_v_mezinarodnich_organizacich/ilo_mezinarodni_organizace_prace/index.html)

zaměstnavatelé všeobecně, pracovníci v oblasti BOZP a veřejnost Evropské unie. Každý rok vydává agentura výroční zprávu své činnosti.⁷

3.3.4 Rada Evropy (RE)

Rada Evropy je mezinárodní organizací, ve které se scházejí ministři vlád všech zemí EU, aby projednávali právní předpisy a koordinovali jednotlivé politiky. Ministři jsou zmocněni přijímat jménem vlád členských států závazky k provedení kroků či opatření, které jsou schváleny na zasedáních. Rada spojuje 47 Evropských zemí a zahrnuje ještě 6 pozorovatelských zemí. Tato organizace je spolu s Evropským parlamentem hlavním rozhodovacím orgánem EU. RE přijala okolo 160 dokumentů, z nichž Evropská sociální charta se zabývá i bezpečností a ochranou zdraví při práci. Konkrétně článek III – Právo na bezpečné a zdravé pracovní podmínky ukládá smluvním stranám vydávat právní předpisy k zajištění BOZP. Pro vynucení uvedených právních předpisů je RE stanoven dozor, a konzultace se zaměstnavateli i zaměstnanci vede ke zlepšení bezpečnosti práce.⁸

3.4 BOZP v Evropské unii - ES/EHS/EU

Evropské společenství vzniklo transformací Evropského hospodářského společenství a představuje nejsilnější a nejstarší pilíř Evropské unie. EHS do poloviny 80. let 20. století otázky bezpečnosti a zdraví při práci neupravovala. V roce 1986 byly základy současné legislativy zaneseny do Smlouvy Evropského společenství prostřednictvím Jednotného Evropského aktu. Článek 137 tohoto dokumentu hovoří o povinnosti členských států podporovat zlepšování pracovního prostředí a ochranu bezpečnosti a zdraví pracovníků. Evropská unie nemohla nadále ignorovat vysoké počty zraněných a mrtvých zaměstnanců při výkonu práce a začala oblast bezpečnosti a ochrany zdraví při práci považovat za důležitou.

Harmonizace národní legislativy s právy ES/EU je prováděna prostřednictvím směrnic Rady EU. BOZP a rovnost pohlaví patřily mezi první okruhy otázek, u kterých došlo k harmonizaci. Směrnice schvalované EU obsahují požadavky, které pak členské státy ve stanovené lhůtě musí uskutečňovat a musí je implementovat do vnitrostátního právního řádu. Členské státy ve svém právním zřízení poté používají vnitrostátní právní

⁷ EVROPSKÁ UNIE, Evropská agentura pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci, [online], [citace 2018-06-15], Dostupné z [www: <https://osha.europa.eu/cs/about-eu-osha>](https://osha.europa.eu/cs/about-eu-osha)

⁸ EVROPSKÁ UNIE, Evropská rada, [online], [cit. 2018-06-15], Dostupné z [www: <https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/european-council_cs>](https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/european-council_cs)

normy, jako například zákony, vyhlášky a podobně. Samotná směrnice je členskými státy nevyužívána.⁹

BOZP se stále mění v závislosti na změny technologií výroby, a to i v době, kdy Evropská unie zavedla základní pravidla BOZP, objevují se další problémy v této oblasti. Zejména jsou to problémy psychosociální a ergonomické oblasti. Tento proces vyžaduje stále nové podněty a pokračování v činnosti rozvoje.¹⁰

Členským státem Evropské unie se Česká republika stala 1. 5. 2004 a musela upravit svoje vnitrostátní pracovní právo tak, jak to vyžadoval právní standard Evropské unie. V roce 2000 byl vydán zákon č. 155, zákoník práce, kterým byl změněn zákon č. 65 z roku 1965. Tento zákon nabyl účinnosti dnem 1. ledna 2001.

Upravení kodexu bezpečnosti a ochranu zdraví při práci doznalo velkých změn, které v roce 2006 implementovali do současného pracovního zákonodárství v podobě Nového zákoníku práce. Nový zákoník práce převzal dosavadní právní úpravu základních práv a povinností zaměstnanců a zaměstnavatelů při zajišťování bezpečnosti a ochrany zdraví při práci.¹¹

3.5 BOZP platná v České republice

Ústava České republiky č. 1/1993 Sb., jako základní zákon naší republiky nijak neupravuje oblast bezpečnosti a ochrany zdraví při práci. Součástí ústavního pořádku je Ústavní zákon 2/1993 Sb. Listina základních práv a svobod, kde je článkem 31. každému občanovi zaručeno právo na práci, na svobodnou volbu zaměstnání, na spravedlivé a uspokojivé pracovní podmínky.

Problematika BOZP v České republice je dále upravena těmito právními dokumenty:

- ❖ Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce.
- ❖ Zákon č. 309/2006 Sb., o zajištění dalších podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci,
- ❖ Zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů
- ❖ Zákon č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách

⁹ EVROPSKÁ UNIE, [online], [citace 2018-06-15], Dostupné z www: <https://europa.eu/european-union/index_cs>

¹⁰ DANDOVÁ, Eva, 2008, *Bezpečnost a ochrana zdraví při práci v otázkách a odpovědích*

¹¹ ANDRAŠČÍKOVÁ, Mária a kol., 2016, *Zákoník práce, prováděcí nařízení vlády a další související předpisy s komentářem k 1. 1. 2016*

- ❖ Zákon č. 309/2006 Sb., o zajištění dalších podmínek BOZP
- ❖ Zákon č. 133/1985 Sb., o požární ochraně
- ❖ Nařízení vlády č. 495/2001 Sb., kterým se stanoví rozsah a bližší podmínky poskytování osobních ochranných pracovních pomůcek (dále jen „OOPP“)
- ❖ Nařízení vlády 21/2003 Sb., kterým se stanoví technické prostředky na OOPP
- ❖ Nařízení vlády č. 375/2017 Sb., o vzhledu, umístění a provedení bezpečnostních značek, značení a zavedení signálů
- ❖ Nařízení vlády č. 201/2010 Sb., o způsobu evidence úrazu, hlášení a zasílání záznamu o úrazu
- ❖ Nařízení vlády č. 290/1995 Sb., kterým se stanoví seznam nemocí z povolání
- ❖ Vyhláška č. 432/2003 Sb., kterou se stanoví podmínky pro zařazování prací do kategorií, limitní hodnoty ukazatelů biologických expozičních testů, podmínky odběru biologického materiálu pro provádění biologických expozičních testů a náležitosti hlášení prací s azbestem a biologickými činiteli
- ❖ Vyhláška č. 79/2013 Sb., o pracovně lékařských službách a některých druzích posudkové péče.

3.5.1 Zákon č. 251/2005 Sb., o inspekci práce

Tento zákon upravuje zřízení a postavení orgánů inspekce jako kontrolních orgánů na úseku ochrany pracovních vztahů, pracovních podmínek, působnost a příslušnost orgánů inspekce práce, práva a povinnosti při kontrole a sankce za porušení stanovených povinností. Tímto zákonem se zřizují Státní úřady inspekce práce a oblastní inspektoráty práce, které jsou správními úřady a jsou řízeny Ministerstvem práce a sociálních věcí. Úřad a inspektoráty kontrolují dodržování povinností vyplývajících z právních předpisů, například ty, které stanovují pracovní dobu a dobu na odpočinek, zajištění bezpečnosti práce, zajištění bezpečnosti pro-vozu technických zařízení, o zaměstnávání zaměstnankyň, mladistvých zaměstnanců, zaměstnanců pečujících o děti, jakož i zaměstnanců, kteří sami dlouhodobě pečují o fyzickou osobu, která je osobou závislou na pomoci jiné fyzické osoby v II, III, nebo IV stupni závislosti, a jiné. Ustanovení § 6 zákona 251/2005 Sb. stanovuje působnost úřadu a inspektorátů, tj. působnost se vztahuje na zaměstnavatele a jejich zaměstnance, fyzické osoby, které jsou zaměstnavateli a sami pracují, fyzické a právnické osoby podnikající podle zvláštního právního předpisu, rodinný závod a další.

Zákon určuje práva a povinnosti při kontrole, stanovuje přestupky a správní delikty a sankce.

3.5.2 Zákon č. 174/1968 Sb., o státním dozoru nad bezpečností práce

Organizace státního dozoru, která je zřízena výhradně k tomuto účelu, se zabývá do-zorem nad bezpečností vyhrazených technických zařízení. Podávají odborná a závazná stanoviska o tom, zda jsou při projektování, konstrukci, výrobě, montáži, provozu, obsluze, opravách, údržbě a revizi vyhrazených technických zařízení splněny požadavky bezpečnosti technických zařízení. Ve stanovených případech provádějí prohlídky, řídí

a vyhodnocují zkoušky, kterými osvědčují, zda vyhrazená technická zařízení a materiály použité k jejich zhotovení splňují požadavky předpisů. Ověřují odbornou způsobilost organizací a podnikajících fyzických osob k výrobě, montáži, opravám, revizím a zkouškám vyhrazených technických zařízení a k plnění nádob plyny a vydávají jim k tomu oprávnění. A v neposlední řadě prověřují odbornou způsobilost fyzických osob ke zkouškám, revizím, opravám, montážím nebo obsluze vyhrazených technických zařízení.

Vyhrazenými technickými zařízeními jsou zařízení se zvýšenou mírou ohrožení zdraví a bezpečností osob a majetku, která podléhají dozoru dle tohoto zákona. Jsou to technická zařízení tlaková, zdvihací, elektrická a plynová. Tato zařízení se podle stupně nebezpečnosti řadí do tříd nebo skupin a podle toho se stanoví prověřování odborné způsobilosti organizací a osob k činnostem na těchto zařízeních.

4 Zaměstnavatel

Zaměstnavatelem se rozumí právnická nebo fyzická osoba, která zaměstnává fyzickou osobu v pracovněprávním vztahu. Zaměstnavatel vystupuje v pracovněprávních vztazích svým jménem a má odpovědnost vyplývající z těchto vztahů.¹²

4.1 Povinnosti zaměstnavatele

Základním právním předpisem BOZP je Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce (dále jen „ZP“). V Části páté tohoto zákona jsou stanoveny povinnosti zaměstnavatele a práva a povinnosti zaměstnance z pohledu prevence ohrožení života a zdraví při práci.

¹² § 7 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce

Zaměstnavatel je povinen zajistit bezpečnost a ochranu zdraví zaměstnanců při práci s ohledem na rizika možného ohrožení jejich života a zdraví, která se týkají výkonu práce.

Mezi důležitou pracovní povinnost vedoucích zaměstnanců patří péče o BOZP uložená zaměstnavateli.

Pokud se na jednom pracovišti pohybují zaměstnanci dvou či více zaměstnavatelů, jsou tito zaměstnavatelé povinni písemně se informovat o rizicích a přijatých opatřeních k ochraně před jejich působením. Jsou povinni svoje činnosti organizovat, koordinovat a provádět tak, aby zaměstnanci ostatních zaměstnavatelů byli rovněž chráněni.

Zaměstnavatel je povinen nést náklady spojené s BOZP a nesmí je přímo ani nepřímo přenášet na zaměstnance (např. úhrada pracovně lékařských prohlídek, úhrada školení BOZP, ...).¹³

Zaměstnavatel je povinen vyhledávat nebezpečné faktory a postupy pracovního prostředí a pracovních podmínek a zkoumat jejich zdroje a příčiny. Přijímat opatření k jejich odstranění tak, aby mohly být pracovní činnosti zařazené podle zvláštního právního předpisu, jako rizikové, do nižší kategorie.

Nelze-li rizika odstranit, je zaměstnavatel povinen přijmout opatření k omezení jejich působení na zdraví zaměstnanců. O vyhledávání a vyhodnocení rizik a o přijatých opatřeních je zaměstnavatel povinen vést dokumentaci.

Zaměstnavatel je dále povinen přijmout opatření pro případ mimořádných událostí, jako jsou havárie, požáry a povodně, jiná vážná nebezpečí a evakuace zaměstnanců včetně pokynů k zastavení práce a k okamžitému opuštění pracoviště a odchodu do bezpečí. Každé pracoviště musí mít vytvořený plán pro řešení krizových situací a osoby, které se zdržují na daném pracovišti, s ním musí být seznámeny.

Zaměstnavatel je povinen přizpůsobovat opatření měnícím se skutečností, kontrolovat jejich účinnost a dodržování a zajišťovat zlepšování stavu pracovního prostředí a pracovních podmínek.¹⁴

Zaměstnavatel je dále povinen:

- a. nepřipustit, aby zaměstnanec vykonával zakázanou práci, jejíž obtížnost neodpovídá jeho schopnostem,

¹³ § 101 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce

¹⁴ § 102 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce

- b. musí informovat zaměstnance, do jaké kategorie byla jím prováděná práce zařazena,
- c. zajistit, aby práci, kde je nutné vlastnit platný zdravotní průkaz nebo být očkovaní, vykonávali pouze tito zaměstnanci,
- d. informovat zaměstnance o zařízeních závodní preventivní péče, které poskytuje tuto péči a jakým druhům očkování a prohlídkám se musí podrobit,
- e. umožnit zaměstnancům nahlížení do evidence, která je o nich vedena v souvislosti s BOZP,
- f. zajistit zaměstnancům poskytnutí první pomoci, určit počet zaměstnanců, kteří budou organizovat poskytnutí první pomoci a přivolání Zdravotnické záchranné služby, Hasičského záchranného sboru a Policie ČR nebo zajistí případnou evakuaci zaměstnanců,
- g. zajistit vybavení lékárníček na jednotlivých pracovištích,
- h. zajistit dodržování zákazu kouření na pracovištích, který je stanoven zvláštním právním předpisem,
- i. je povinen zajistit zaměstnancům školení o právních a jiných předpisech, které zajišťují bezpečnost a ochranu zdraví při práci,
- j. pokud zaměstnává těhotné, kojící matky nebo matky do konce devátého měsíce po porodu, je povinen jim přizpůsobit prostor na pracovišti pro jejich odpočinek.¹⁵

4.2 Kategorizace práce

Zaměstnavatel je povinen informovat zaměstnance do jaké kategorie je zařazena práce, kterou vykonává. Zařazení práce do kategorie je vyjádření úrovně zátěže faktorů, které rozhodují ze zdravotního hlediska o kvalitě pracovních podmínek.¹⁶ Při zařazování prací jsou rozhodující faktory, které při dané práci mohou ovlivnit zdraví zaměstnanců. Kritéria a faktory pro zařazování prací do kategorií jsou:

- ✓ prach,
- ✓ chemické látky a směsi,
- ✓ hluk,

¹⁵ § 103 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce

¹⁶ § 2 vyhlášky č. 432/2003 Sb., kterou se stanoví podmínky pro zařazování prací do kategorií

- ✓ vibrace,
- ✓ neionizující záření,
- ✓ fyzická zátěž,
- ✓ pracovní poloha,
- ✓ zátěž teplem nebo chladem,
- ✓ psychická zátěž,
- ✓ zraková zátěž,
- ✓ biologické činitele,
- ✓ práce ve zvýšeném tlaku vzduchu.¹⁷

Podle míry výskytu faktorů, které mohou ovlivnit zdraví zaměstnanců, a jejich rizikivosti pro zdraví se práce zařazují do čtyř kategorií.¹⁸

Za práce:

První kategorie – se považují práce, při nichž podle současné úrovně poznání není pravděpodobný nepříznivý vliv na zdraví.¹⁹

Druhé kategorie – se považují práce, při nichž podle současné úrovně poznání lze očekávat jejich nepříznivý vliv na zdraví jen výjimečně zejména u vnímavých jedinců. Nejsou zde překračovány hygienické limity faktorů.²⁰

Třetí kategorie – se považují práce, při nichž jsou překračovány hygienické limity, a práce naplňují další kritéria pro zařazení práce do této kategorie, a expozice fyzických osob, které práce vykonávají, není snížena technickými opatřeními pod úroveň těchto limitů. Pro zajištění ochrany zdraví osob je proto nezbytné používání OOPP. Jsou zde zařazeny práce, u nichž se opakovaně vyskytují nemoci z povolání nebo statisticky významně častější nemoci, které lze pokládat za nemoci související s prací.²¹

Čtvrté kategorie – se považují práce, při nichž je vysoké riziko ohrožení zdraví, které nelze vyloučit ani při používání dostupných a použitelných ochranných opatření.²²

O zařazení prací do třetí nebo čtvrté kategorie rozhoduje příslušný orgán ochrany veřejného zdraví. Žádost o zařazení prací do těchto kategorií podává osoba, která zaměstnává osoby v pracovněprávním vztahu, a to do 30 kalendářních dnů ode dne zahájení výkonu práce. Práce do druhé kategorie zařazuje zaměstnavatel, a to do 30

¹⁷ Příloha č. 1 k vyhlášce č. 432/2003 Sb., Kritéria kategorizace prací

¹⁸ § 37 zákona č. 258/2000, o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů

¹⁹ § 3 vyhlášky č. 432/2003 Sb.

²⁰ § 3 vyhlášky č. 432/2003 Sb.

²¹ § 3 vyhlášky č. 432/2003 Sb.

²² § 3 vyhlášky č. 432/2003 Sb.

kalendářních dnů ode dne zahájení jejich výkonu, nebo do 10 dnů ode dne vykonatelnosti rozhodnutí orgánu ochrany veřejného zdraví. Ostatní práce, které nebyly zařazeny do těchto kategorií, se považují za práce první kategorie.²³

Zaměstnavatel je povinen provádět pro účely zařazení nebo změn zařazení prací do druhé, třetí a čtvrté kategorie měření. V případě změny podmínek, které mají vliv na zařazení prací do třetí nebo čtvrté kategorie, předložit v daném termínu příslušnému orgánu ochrany veřejného zdraví žádost o zařazení práce do třetí nebo čtvrté kategorie. Zaměstnavatel musí informovat zaměstnance o tom, do jaké kategorie je jím vykonávaná práce zařazena. A v neposlední řadě je zaměstnavatel povinen provádět taková opatření, aby v konsekvenci příznivějších pracovních podmínek a úrovně rozhodujících činitelů práce, které jsou zařazeny do třetí nebo čtvrté kategorie mohly být zařazeny do nižší kategorie.²⁴

4.3 Osobní ochranné pracovní prostředky, pracovní oděvy a obuv (OOPP), mycí, čistící a dezinfekční prostředky a ochranné nápoje

Účelem stanovení povinnosti zaměstnavateli poskytovat zaměstnanci OOPP je chránit životy a zdraví zaměstnanců v pracovním procesu pomocí ochranných prostředků, pokud to není možné zajistit jiným způsobem, tj. prostřednictvím technických prostředků, zaváděním nových technologií, pracovních postupů, organizací práce, nebo jinak. Zákoník práce upravuje pojem OOPP a odkazuje na nařízení vláda č. 21/2003 Sb., kterým se stanoví technické požadavky na osobní ochranné prostředky.²⁵

Osobním ochranným prostředkem je každé zařízení nebo prostředek, které je určené k používání nebo nošení zaměstnancem pro ochranu před riziky.

OOPP jsou rozděleny podle toho, jakou část těla mají chránit, a to na ochranu hlavy, sluchu, očí a obličeje, dýchacích orgánů, rukou a paží, nohou, trupu a břicha a ochranu celého těla.²⁶

Používané OOPP musí splňovat:

- být po dobu používání účinné proti vyskytujícím se rizikům a nesmí představovat další riziko,
- odpovídat podmínkám na pracovišti,

²³ § 37 zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví

²⁴ § 37 zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví

²⁵ § 104 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce

²⁶ Příloha č. 2 k Nařízení vlády č. 495/2001 Sb.

- být přizpůsobeny fyzickým předpokladům zaměstnance,
- zachovávat ergonomické požadavky a respektovat zdravotní stav zaměstnance.²⁷

Zaměstnanec je povinen:

- OOPP používat k těm pracím, ke kterým jsou určeny,
- starat se o ně a zajistit denní údržbu OOPP, a to podle pokynů zaměstnavatele,
- odkládat OOPP na místa k tomu určená,
- žádat o výměnu OOPP, pakliže jeho funkční vlastnosti jsou narušeny a mohlo by dojít k ohrožení zdraví zaměstnance,
- při ukončení pracovního poměru je zaměstnanec povinen vrátit OOPP v takovém stavu, který odpovídá jeho opotřebení,
- svého nadřízeného upozornit na změnu v kvalitě OOPP nebo chyby v přidělování OOPP.²⁸

OOPP nejsou:

- běžné pracovní oděvy a obuv,
- výstroj a vybavení záchranných sborů a služeb, kteří vykonávají činnost dle zvláštních předpisů,
- speciální ochranné prostředky používané v armádě nebo v pořádkových sborech,
- sportovní výstroj a vybavení,
- ochranné prostředky určené k sebeobraně,
- prostředky pro zjišťování a signalizování rizik a škodlivin na pracovišti.²⁹

Tam, kde je nutné používat více osobních ochranných pomůcek současně, je nutné, aby tyto prostředky byly vzájemně slučitelné. Zaměstnanec musí být seznámen s nutností používat OOPP, a pokud tento ochranný prostředek používá více jak jeden zaměstnanec, zaměstnavatel je povinen zajistit ochranu proti přenosným chorobám. Zaměstnavatel stanoví dobu, způsob a podmínky používání OOPP. Náklady na OOPP bere na sebe zaměstnavatel a nesmí použít finanční náhradu za tyto ochranné prostředky.

²⁷ § 3 Nařízení vlády č. 495/2001 Sb., kterým se stanoví rozsah a bližší podmínky pro poskytování OOPP, mycích, čistících a dezinfekčních prostředků

²⁸ ČERMÁK, Jaroslav, 2008, *Bezpečnost práce: aktualizované okruhy bezpečnosti a ochrany zdraví při práci*

²⁹ § 2 Nařízení vlády č. 495/2001 Sb.

4.4 Školení zaměstnanců

Zaměstnavateli je zákoníkem práce uložena povinnost zajistit zaměstnancům informace o právních a ostatních předpisech týkajících se BOZP. Tuto povinnost provádí prostřednictvím pravidelných školení. Školení mají doplnit odborné předpoklady a požadavky pro výkon práce a mají informovat o rizicích, s nimiž může zaměstnanec přijít do styku na svém pracovišti. Zaměstnavatel je povinen soustavně proškolovat své zaměstnance a provádět kontroly dodržování předpisů. Četnost kontroly je ponechána zcela na zaměstnavateli, jelikož každá konkrétní pracovní činnost, každá profese vyžaduje zcela rozdílné intervaly kontroly dodržování předpisů BOZP.³⁰

Zaměstnanec musí být seznámen s předpisy o zacházení se zařízeními pod elektrickým proudem a musí být poučen o možném ohrožení těmito zařízeními. Musí být seznámen s návody obsluhy jednotlivých elektrických spotřebičů, které na svém pracovišti bude používat. Tyto návody musí být přístupné a uloženy přímo na pracovišti.³¹

Školení BOZP nemají obsahovat základní zásady bezpečného chování na pracovišti, tj. například chůze po schodišti, používání výtahu, dodržování hygieny, ... A zaměstnavatel není povinen s těmito zásadami zaměstnance seznamovat.³²

4.4.1 Školení o požární ochraně

Školení o požární ochraně je prováděno při nástupu zaměstnance do zaměstnání a při změně pracoviště či pracovního zařazení zaměstnance, pakliže se tím mění i obsah realita. Základními právními předpisy o požární ochraně jsou:

- Zákon č. 133/1985 Sb., o požární ochraně,
- Vyhláška Ministerstva vnitra č. 246/2001 Sb., o požární prevenci,
- Vyhláška č. 23/2008 Sb., o technických podmínkách požární ochrany staveb.

Školení zaměstnanců o požární ochraně musí obsahovat:

- seznámení s organizací a zajištěním požární ochrany,
- seznámení se základními povinnostmi vyplývajícími z předpisů o požární ochraně,
- s požárním řádem, poplachovými směrnicemi a evakuačním plánem organizace,
- s funkcí a způsobem obsluhy požárně bezpečnostních zařízení na pracovišti.³³

³⁰ § 103 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce

³¹ NEUGEBAUER, 2016, *Bezpečnost a ochrana zdraví při práci v kostce*

³² NEUGEBAUER, 2016, *Bezpečnost a ochrana zdraví při práci v kostce*

³³ ČERMÁK, Jaroslav, 2008, *Bezpečnost práce: aktualizované okruhy bezpečnosti a ochrany zdraví při práci*

4.5 Bezpečnostní značky, značení

Na pracovištích, na kterých jsou vykonávány práce, při nichž může dojít k poškození zdraví, je zaměstnavatel povinen umístit bezpečnostní značky a značení a zavést signály, které poskytují informace nebo instrukce týkající se BOZP.³⁴

Značky jsou rozlišeny:

značky zákazu – zakazují chování, které by mohlo ohrozit život nebo zdraví zaměstnanců či jiných osob,

značky výstrahy – varují před rizikem nebo nebezpečím,

značky příkazu – předepisují specifické chování,

značky informační – poskytují jiné informace či instrukce, než ostatní značky, např. značí únikové cesty, nouzové východy, označují místa první pomoci a místa pro přivolání první pomoci, a podobně.

Jednotlivým typům značek podle významu odpovídají geometrické tvary značek. Zákazové a příkazové značky mají kruhový tvar, značky pro výstrahu mají trojúhelníkový tvar a značky informativní mají čtvercový nebo obdélníkový tvar. Značky jsou kromě geometrického tvaru rozlišeny i kombinací barev a grafickými symboly (piktogramy). Podrobnosti o vzhledu, barvách a umístění bezpečnostních značek upravuje nařízení vlády č.375/2017 Sb., o vzhledu, umístění a provedení bezpečnostních značek a značení a zavedení signálů.³⁵

4.6 Bezpečnostní přestávky

Pakliže zaměstnanci vykonávají jednostranné činnosti či činnosti jednostranně zatěžující organismus, musí být jejich práce přerušována bezpečnostními přestávkami. Bezpečnostní přestávky je zaměstnavatel povinen zajistit i tehdy, jestliže tepelně izolační vlastnosti pracovního oděvu nepostačují k zajištění tepelně neutrálních podmínek organismu při trvalé práci vykonávané v operativních teplotách od 10 °C do 4 °C nebo na pracovišti, kde je teplota nižší než 4 °C a také tam, kde je nezbytné nepřetržité používání osobních ochranných pracovních prostředků k omezení působnosti rizikových faktorů. Bezpečnostní přestávky nejsou dobou odpočinku, ale započítávají se do pracovní doby.

³⁴ § 6 zákona č. 309/2006 Sb., zákon o zajištění dalších podmínek BOZP

³⁵ JANÁČKOVÁ, Anna, 2011, *ABECEDA bezpečnosti a ochrany zdraví při práci*

4.7 Pracovně lékařské prohlídky³⁶

K povinnostem zaměstnavatele také patří zaměstnancům zajistit poskytnutí pracovně-lékařských služeb včetně případného lékařského ošetření. Tuto povinnost má každý zaměstnavatel, který zaměstnává i jednoho zaměstnance.³⁷

Poskytovatelem pracovně-lékařských služeb je poskytovatel v oboru všeobecného praktického lékařství nebo v oboru pracovního lékařství. Pracovně-lékařské prohlídky jsou takové, při kterých je posuzován zdravotní způsobilost zaměstnanců k práci. Zajištění poskytování pracovně-lékařských služeb jsou kontrolovány orgány ochrany veřejného zdraví. Neplnění těchto povinností postihují zaměstnavatele pokutou.

Pracovně-lékařské prohlídky jsou vstupní, periodické, mimořádné, výstupní a následné.

Vstupní prohlídka se provádí za účelem zajištění, aby k výkonu práce v podmínkách s předpokládanou zdravotní náročností nebyla zařazena osoba ucházející se o zaměstnání, jejíž zdravotní způsobilost neodpovídá zařazení k předpokládané práci. Zaměstnavatel informuje lékaře, který provádí vstupní prohlídku o tom, na jakou pozici je uchazeč přijímán. Vstupní prohlídka se provádí kromě případů stanovených zákonem též před změnou druhu práce nebo před převedením zaměstnance na jinou práci, pokud jde o práci vykonávanou za odlišných podmínek, než ke kterým byla posouzena zdravotní způsobilost zaměstnance. Odlišnými podmínkami se rozumí navýšení rizikových faktorů nejméně o jeden nebo jejich změna, popřípadě zařazení k výkonu rizikové práce.³⁸

Periodická prohlídka se provádí za účelem zjištění včasné změny zdravotního stavu vzniklé v souvislosti se zdravotní náročností vykonávané práce nebo stárnutím organismu, kdy další výkon práce by mohl vést k poškození zdraví posuzovaného zaměstnance, nebo k poškození zdraví jiných osob. Frekvence periodických prohlídek je stanovena v závislosti na zařazení vykonávané práce do kategorie.³⁹

Mimořádná prohlídka Mimořádná prohlídka se provádí za účelem zjištění zdravotního stavu posuzovaného zaměstnance v případě důvodného předpokladu, že došlo ke ztrátě nebo změně zdravotní způsobilosti k práci nebo pokud dojde ke zvýšení míry rizika již

³⁶ Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce; Zákon č. 309/2006 Sb., o zajištění dalších podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a Vyhláška č. 79/2013 Sb., o pracovně-lékařských službách a některých druzích posudkové péče

³⁷ § 103 odst. 1 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce

³⁸ § 10 vyhlášky č. 79/2013 Sb., o pracovně-lékařských službách a některých druzích posudkové péče

³⁹ § 11 vyhlášky č. 79/2013 Sb., o pracovně-lékařských službách a některých druzích posudkové péče

dříve zohledněného rizikového faktoru pracovních podmínek. Mimořádná prohlídka je prováděna v případě, že:

- byla nařízena orgánem ochrany veřejného zdraví,
- to v daném období vyžaduje zdravotní náročnost skutečných pracovních podmínek,
- došlo ke zhoršení zdravotních podmínek ve smyslu zvýšení míry rizika u rizikového faktoru, k němuž již byla posuzována zdravotní způsobilost zaměstnance,
- bylo opakovaně zjištěno překročení limitní hodnoty ukazatelů biologického expozičního testu,
- byla při pracovně-lékařské prohlídce zjištěna taková změna zdravotního stavu zaměstnance, která znamená změnu zdravotní způsobilosti k práci kratší době, než bude nařízen periodická prohlídka,
- byl přerušen výkon práce.⁴⁰

Výstupní prohlídka se provádí za účelem zjištění zdravotního stavu zaměstnance v době ukončení výkonu práce, a to s důrazem na zjištění takových změn zdravotního stavu, u kterých lze předpokládat souvislost se zdravotní náročností vykonávané práce.⁴¹

Následná prohlídka se provádí za účelem včasného zjištění změn zdravotního stavu vzniklých v souvislosti s prací za takových pracovních podmínek, jejichž důsledky se mohou projevit i po ukončení práce, a to za účelem včasného zajištění potřebné zdravotní péče, popřípadě odškodnění. Následná prohlídka se provádí v případě nařízení příslušného orgánu ochrany veřejného zdraví.⁴²

4.8 Lékárníčka

V současné době není nikde stanoveno, jak a v jakém množství má být lékárníčka na pracovišti podniku vybavena. Vybavení lékárníčky by mělo být v takovém rozsahu a obsahu, aby pokryla rizika, která vznikají při vykonávání pracovní činnosti. Lékárníčka by ale v každém případě měla obsahovat prostředky k zastavení tepenného či žilního krvácení, desinfekční prostředky, ran a očí, léky na tlášení bolesti a základní obvazový materiál. V lékárníčce by neměl chybět stručný, nejlépe obrázkový návod na poskytnutí první pomoci. Obsah lékárníčky je potřeba pravidelně kontrolovat a doplňovat. Musí být

⁴⁰ § 12 vyhlášky č. 79/2013 Sb., o pracovně-lékařských službách a některých druzích posudkové péče

⁴¹ § 13 vyhlášky č. 79/2013 Sb., o pracovně-lékařských službách a některých druzích posudkové péče

⁴² § 14 vyhlášky č. 79/2013 Sb., o pracovně-lékařských službách a některých druzích posudkové péče

kontrolována lhůta použitelnosti léků, které jsou v lékárnice a je třeba prošlé léky předat k ekologické likvidaci.

Lékárnička musí být umístěna na viditelném a dostupném místě každého pracoviště, musí být správně označena, tj. zeleným křížem na bílé ploše nebo bílý kříž na zeleném poli.

4.9 Nemoci z povolání

Nemoci z povolání jsou nemoci, které vznikají nepříznivým působením chemických, fyzikálních, biologických nebo jiných škodlivých vlivů, pokud vznikly za podmínek uvedených v seznamu nemocí z povolání. Nemoci z povolání se rozumí též akutní otrava vznikající nepříznivým působením chemických látek. Jsou uvedeny v seznamu nemocí z povolání, který je neustále aktualizován.⁴³

Ohrožení nemocí z povolání jsou takové změny zdravotního stavu, které vznikly při výkonu práce nepříznivým působením podmínek, které zapříčiňují vznik nemocí z povolání.⁴⁴

Pro uznání nemoci z povolání musí být splněny tyto podmínky:

1. nemoc musí být uvedena v seznamu nemocí z povolání, který je uveden v nařízení vlády č. 290/1995 Sb., kterým se stanoví seznam nemocí z povolání,
2. musí být prokázáno, že osoba trpí onemocněním v určité tíži,
3. musí být splněny podmínky, za kterých nemoc z povolání vzniká.⁴⁵

Postup při posuzování a uznávání nemocí z povolání je stanoven vyhláškou č. 104/2012 Sb., o stanovení bližších požadavků na postup při posuzování nemocí z povolání. Posudek o zdravotním stavu osoby vydává pracovně-lékařská služba.

4.10 Pracovní úraz

Pracovním úrazem je poškození zdraví nebo smrt zaměstnance, pokud k nim došlo nezávisle na jeho vůli krátkodobým, náhlým působením zevních vlivů při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti. Pracovním úrazem je také úraz, který

⁴³ § 1 Nařízení vlády č. 290/1995 Sb., kterým se stanoví seznam nemocí z povolání

⁴⁴ JANÁČKOVÁ Anna, 2011, *ABECEDA bezpečnosti a ochrany zdraví při práci*

⁴⁵ Nemoc z povolání od A do Z, [online], [cit 2018-10-14], Dostupné z [www: <http://bozpinfo.cz/nemoc-z-povolani-od-do-z>](http://bozpinfo.cz/nemoc-z-povolani-od-do-z)

zaměstnanec utrpěl pro plnění pracovních úkolů. Pracovním úrazem není úraz, který se zaměstnanci přihodil na cestě do zaměstnání nebo ze zaměstnání.⁴⁶

4.10.1 Ohrožení bezpečnosti a zdraví zaměstnanců

Zaměstnanci mohou být ohroženi na zdraví tehdy, jestliže je stav vlastností, schopností či charakter materiálu nebo stroje, technického zařízení, pracovního prostředí, pracovní metody, pracoviště a podobně, vyvolává potenciální nebezpečí způsobení pracovních úrazů nebo nemocí z povolání či jiných poškození zdraví. K omezení ohrožení bezpečnosti a zdraví zaměstnanců se zavádí celý systém prevence rizik, který zajišťuje zaměstnavatel.⁴⁷

4.10.2 Postup při pracovním úrazu

Došlo-li k pracovnímu úrazu je každý zaměstnanec povinen ihned, pokud je toho schopen, nahlásit úraz vedoucímu pracovníkovi a pracovníkovi BOZP. Ten je povinen zajistit nebo poskytnout první pomoc, a pokud je to nezbytné přivolat lékařskou pomoc. Po tom zajistí prošetření úrazu a rozhodne, jestli se jedná o pracovní úraz.

4.10.3 Povinnosti při ohlašování pracovního úrazu

Veškeré pracovní úrazy, i když jimi nebyla způsobena pracovní neschopnost nepřesahující tři kalendářní dny se evidují v knize úrazů, která je vedena v listinné nebo elektronické podobě. V knize úrazů se zaznamenávají tyto povinné údaje:

- jméno nebo jména a příjmení úrazem postiženého zaměstnance;
- datum a hodina, kdy se úraz stal;
- místo úrazu;
- činnost, při které k úrazu došlo;
- počet hodin odpracovaných bezprostředně před jeho vznikem;
- celkový počet zraněných osob;
- druh zranění a specifikovaná část poraněného těla;
- druh úrazu;
- příčina úrazu
- svědci události;

⁴⁶§ 271k zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce

⁴⁷JANÁČKOVÁ Anna, 2011, *ABECEDA bezpečnosti a ochrany zdraví při práci*

- jméno a pracovní zařazení zaměstnance, který tyto údaje zaznamenal.⁴⁸

Povinností zaměstnavatele, respektive pověřené osoby je ohlásit tento pracovní úraz:

- Policii České republiky, pokud skutečnosti nasvědčují, že se mohlo jednat o trestný čin,
- odborové organizaci a zástupci pro oblast BOZP
- pojišťovně, u které je zaměstnanec pojištěn,
- příslušnému oblastnímu inspektorátu práce, pokud došlo k pracovnímu úrazu na pracovišti.⁴⁹

5 Zaměstnanec

Zaměstnanec je fyzická osoba, která v pracovněprávním vztahu osobně vykonává práci pro svého zaměstnavatele.⁵⁰ Nejenom zaměstnavatel je povinen dodržovat zásady BOZP, ale i zaměstnanci mají zájem na zajištění bezpečných podmínek při práci, aby jim bylo zachováno zdraví a život.

Zaměstnanci jsou povinni podle svých možností dbát na dodržování bezpečnosti a ochrany svého zdraví a zdraví osob, které může bezprostředně svým jednáním ohrozit.

Zaměstnanec je povinen:

1. účastnit se školení BOZP, které zajišťuje zaměstnavatel včetně ověření znalostí,
2. podrobovat se pracovně-lékařským prohlídkám, vyšetřením a očkování, které jsou zaměstnavatelem nařízeny,
3. dodržovat právní předpisy a pokyny zaměstnavatele k zajištění BOZP, se kterými byl seznámena a řídit se zásadami bezpečného chování na pracovišti a všemi pokyny zaměstnavatele,
4. dodržovat stanovené postupy práce, používat osobní ochranné pracovní prostředky a ochranná zařízení a svévolně je neměnit a nevyřazovat z provozu,
5. nepoužívat alkoholické nápoje a neužívat jiné návykové látky na pracovišti zaměstnavatele a v pracovní době i mimo pracoviště zaměstnavatele, nevstupovat pod jejich vlivem na pracoviště. Výjimkou jsou zaměstnanci, kteří pracují v nepříznivých mikroklimatických podmínkách, pokud užívají pivo se sníženým obsahem alkoholu a pro zaměstnance, jejichž součástí náplně práce je požívání nápojů (sládcí).

⁴⁸§ 2 Nařízení vlády č. 201/2010 Sb., o způsobu evidence úrazů, hlášení a zasilání záznamu o úrazu

⁴⁹§ 4 Nařízení vlády č. 201/2010 Sb., o způsobu evidence úrazů, hlášení a zasilání záznamu o úrazu

⁵⁰JANÁČKOVÁ, Anna, 2011, *ABECEDA bezpečnosti a ochrany zdraví při práci*

6. oznamovat svému nadřízenému nedostatky a závady na pracovišti, které ohrožují nebo by mohli ohrožovat bezpečnost nebo zdraví zaměstnanců,
7. s ohledem na druh jím vykonávané práce a dle svých možností se podílet na odstraňování zjištěných nedostatků,
8. bezodkladně oznamovat svému nadřízenému svůj pracovní úraz nebo úraz jiného zaměstnance, nebo jiné fyzické osoby, jehož se stal svědkem,
9. podrobit se na pokyn oprávněného vedoucího zaměstnance písemně určeného zaměstnavatelem zjištění, není-li pod vlivem alkoholu nebo jiných návykových látek.⁵¹

5.1 Vedoucí zaměstnanec a jeho povinnosti

Vedoucími zaměstnanci zaměstnavatele se rozumějí zaměstnanci, kteří jsou na jednotlivých stupních řízení zaměstnavatele oprávněni stanovit a ukládat podřízeným zaměstnancům pracovní úkoly, organizovat, řídit a kontrolovat jejich práci a dávat jim k tomu účelu závazné pokyny.⁵²

Jednou z hlavních součástí řízení BOZP je, aby se vedoucí zaměstnanci podíleli na vyhledávání, posuzování a vyhodnocování rizik při práci. V důsledku toho jsou povinni přijímat a realizovat opatření k zamezení rizik. O přijatých opatřeních musí srozumitelnou formou informovat jednotlivé zaměstnance, kterých se tato rizika dotýkají.⁵³

5.2 Povinnosti preventisty BOZP

Preventista BOZP je zaměstnavatelem pověřená osoba, která tyto povinnosti:

- provádí školení zaměstnanců a vedoucích pracovníků, sleduje dodržení pro lhůty periodických školení
- je povinen vést dokumentaci o vyhledávání, vyhodnocení rizik a o přijatých opatřeních na každém pracovišti.
- je povinen tato rizika zaznamenávat do dokumentace o vyhledávání rizik, vyhodnocování rizik a o přijatých,

⁵¹ § 106 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce

⁵² JANÁČKOVÁ, Anna, 2011, *ABECEDA bezpečnosti a ochrany zdraví při práci*

⁵³ JANÁČKOVÁ, Anna, 2011, *ABECEDA bezpečnosti a ochrany zdraví při práci*

- povinen seznámit všechny zaměstnance s možnými riziky při práci a upozorňovat na opatření, která jsou zavedena k zabránění pracovního úrazu či nemoci z povolání,
- sleduje množství, lhůty a druhy poskytování OOPP a MČDP a vede evidenci OOPP na „Osobní kartě pro evidenci OOPP a MČDP“,
- vede dokumentaci o pracovních úrazech a nemocech z povolání,
- je povinen hlásit pracovní úraz příslušným orgánům.

6 Vlastní práce

Finanční úřad v Liberci je jednou z patnácti organizačních složek Finanční správy České republiky, která byla zřízena v prosinci 2011 zákonem č. 456/2011 Sb., o finanční správě České republiky.

V budově Finančního úřadu v Liberci sídlí dvě organizační složky, a to Finanční úřad pro Liberecký kraj (dále i „FÚ LK“) a Územní pracoviště Liberec (dále i „ÚP“). Sídlí v prostorách výškové budovy, která byla vybudována v 80. letech minulého století. V této budově nyní kromě Finančního úřadu sídlí i mnoho dalších firem a živnostníků, kteří musí být zapojeni do aktivní spolupráce v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, ale také požární ochrany.

V teoretické části práce již bylo zdůrazněno, že každý zaměstnavatel je povinen zajistit bezpečnost a ochranu zdraví zaměstnanců s ohledem na možná ohrožení jejich života a zdraví, která vyplývají z jejich práce. Také zde bylo zdůrazněno pravidlo, kdy musí fungovat spolupráce více zaměstnavatelů, vyskytujících se na jednom pracovišti.

6.1 Finanční úřad v Liberci

Obr. 1 Budova Finančního úřadu v Liberci

Zdroj: <https://www.google.cz/>, [online] [cit. 2018-10-14],
Dostupné z [www: <https://www.google.cz/search?q=finanční+úřad+liberec/>](https://www.google.cz/search?q=finanční+úřad+liberec/)

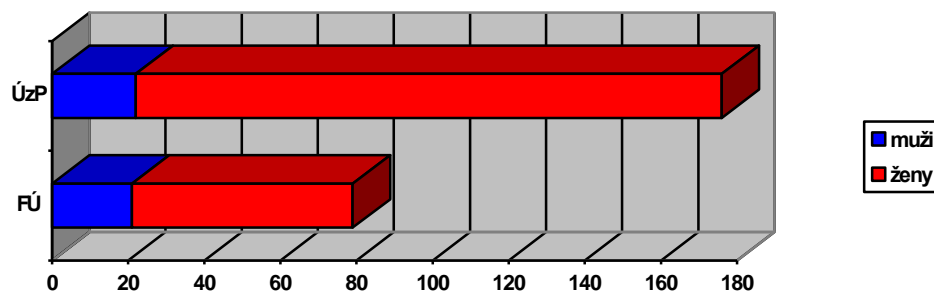
Sídlem Finančního úřadu je výšková budova jejíž poloha v centru Liberce je ideální jak z hlediska dostupnosti osob, tak z hlediska dojezdu Integrovaného záchranného systému, tj. Záchrané služby, Policie České republiky a Hasičského záchranného sboru, ale je tak členitá, že je o to složitější zkoordinovat všechny činnosti v oboru BOZP. Budova je rozdělena na dvě části na část A, část B. V hale přízemí části A, je umístěna recepce s monitorovacím zařízením celé budovy a okolí a je zde umístěna Ohlašovna požárů. V této části budovy jsou čtyři výtahové šachty. V části B se nachází veřejností nejvíce navštěvovaný odbor finančního úřadu, a to pokladna, podatelna a registrační oddělení.

6.2 Personální obsazení finančního úřadu

Finanční úřad v Liberci je jedním ze čtrnácti krajských finančních úřadů. K 31. 6. 2018 zde bylo zaměstnáno 255 zaměstnanců, a to 176 zaměstnanců Územního pracoviště Liberec (z toho 154 žen a 22 mužů) a 79 zaměstnanců Finančního úřadu pro Liberecký kraj (z toho 58 žen a 21 mužů).

Struktura pracovníků je znázorněna na grafu Obr. č. 2. Z tohoto grafu je patrné, že na finančním úřadě je zaměstnáno 212 žen a 43 mužů, tj. je zde zaměstnána většina žen.

Graf 1 – Struktura zaměstnanců ÚzP a FÚ k 30. 6. 2018

Zdroj: Telefonní seznam zaměstnanců FÚ a ÚzP, vlastní zpracování

6.3 Právní podpora BOZP na FÚ

Dne 1. 1. 2015 vstoupil v účinnost Zákon č. 234/2014 Sb., o státní službě, proto muselo Generální finanční ředitelství (dále i „GFŘ“) jako nadřízený orgán finančních úřadů i v oblasti BOZP vydat novou legislativu, jejímž úkolem je sjednotit vnitřní právní předpisy s platnými zákony, a to především se zákoníkem práce, zákonem o zajištění dalších podmínek BOZP, nařízením vlády o podrobnějších požadavcích na pracoviště a pracovní prostředí a nařízením vlády, kterým se stanoví podmínky ochrany zdraví při práci.

Směrnice č. 3/2017, zajištění a organizace BOZP

V říjnu 2017 vydalo GFŘ Směrnici č. 3/2017. Předmětem úpravy je stanovení zajištění a organizace bezpečnosti a ochrany zdraví při výkonu služby, respektive práce v rámci České republiky, a to ve smyslu výše uvedených zákonů.⁵⁴

Směrnice č. 1/2014, poskytování OOPP

V roce 2014 vydalo GFŘ Směrnici č. 1/2014 generálního ředitele, poskytování osobních ochranných pracovních prostředků, mycích, čisticích a dezinfekčních prostředků a prostředků k zajištění úklidu služebního působiště, respektive pracoviště.⁵⁵ Tato směrnice upravuje povinnosti zaměstnavatele k naplnění požadavků, které vyplývají z požadavků k poskytování OOPP. Je zde i stanovena povinnost pověřeného zaměstnance, kterým je preventista BOZP.

Povinnostmi preventisty je zajištění, že budou zaměstnanci seznámeni s použitím OOPP, poskytnuté OOPP používány a musí kontrolovat použitelnost a dobu použitelnosti OOPP.

⁵⁴ Směrnice č. 3/2017 generálního ředitele – Zajištění a organizace bezpečnosti a ochrany zdraví při výkonu služby, res. práce, 2017

⁵⁵ Směrnice č. 1/2014 generálního ředitele - Poskytování osobních ochranných pracovních prostředků, mycích, čisticích a dezinfekčních prostředků a prostředků k zajištění úklidu služebního působiště, respektive pracoviště, 2014

6.4 Příčiny pracovních úrazů

Zaměstnanci ve státní správě, do které patří i pracovníci finančního úřadu, jsou převážně administrativní pracovníci. Náplní práce je správa daní, kontrola daňových subjektů a také exekutorská práce. Administrativní práce je dle kategorizace práce zařazena do 1. kategorie, tj. práce s nejmenším rizikem. Ovšem z pohledu BOZP se ani tato práce neobejde bez rizika úrazu.

6.4.1 Rozhovor s preventistou BOZP

Zpracování této práce bylo konzultováno s preventistou BOZP na FÚ v Liberci. Rozhovor s preventistou měl polo strukturovanou podobu, tj. že mu byly pokládány doplňující otázky. Odpovědi jsou potom uvedeny jako shrnutí, proto se nejedná o doslovný přepis rozhovoru.

Jak často je prováděno školení zaměstnanců?

Školení jsou realizována dle právních předpisů a podle potřeby. Pravidelně jsou školení prováděna jednou ročně. Jsou prováděna školení BOZP při nástupu zaměstnance do pracovního nebo služebního poměru. Dále se dle legislativy uskutečňují proškolení řidičů referentů a to jednou za dva roky.

Jaké jsou příčiny pracovních úrazů?

Příčinami pracovních úrazů na FÚ jsou:

- poškozená komunikace, tj. poškození podlahových krytiny nebo vlhké dlaždice a podobně,
- hrany a rohy nábytku a dalšího zařízení kanceláří,
- pády šanonů a jiných předmětů z vysokých regálů,
- různé nástroje jako třeba děrovačky nebo sešívačky
- skartovací stroje
- elektrická zařízení, tj. zásuvky, prodlužovací šňůry, varné konvice a podobně,
- horké předměty nebo látky, tzn. konvice, horká voda, ...,
- dopravní prostředky (služební vozy)
- napadení pro plnění služebních nebo pracovních úkolů.

Jaké jsou konkrétní příčiny pracovních úrazů?

Konkrétními příčinami pracovních úrazů je především nepředvídatelné riziko nebo selhání lidského faktoru, vadný stav některého ze zdrojů úrazu, závada na pracovišti, špatně nebo nedostatečně odhadnuté riziko a nedostatečné osobní zajištění zaměstnance.

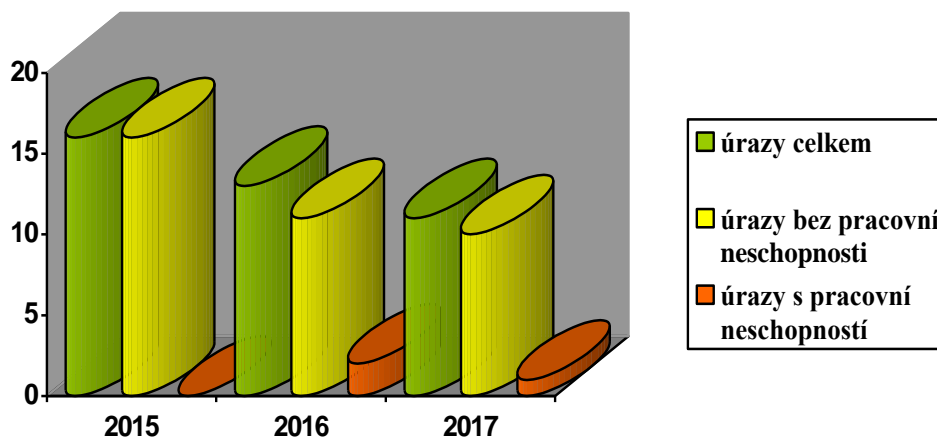
Jako příklad popsal preventista úraz, který se stal v roce 2016, kdy pracovnice vyměřovacího oddělení při manipulaci se spisy ve vrchních prostorách skříně za pomoci schůdků spadla. Aby jí mohla být poskytnuta první pomoc, museli být přivoláni hasiči, aby se dostali do kanceláře, protože schůdky zatarasily dveře. Byla také přivolána záchranná služba, která konstatovala, že pracovnice má poraněnou páteř a musela být převezena do nemocnice k dalšímu ošetření. Tento úraz si vyžádal více než roční pracovní neschopnost. A vzhledem k jejímu zdravotnímu stavu a trvalým zdravotním následkům dále nemohla provádět ani nejjednodušší administrativní práci, ukončila pracovní poměr dohodou a následně jí byl přiznán plný invalidní důchod.

Ale nejen pracovní úrazy ohrožují zaměstnance a ostatní osoby pohybující se v budově finančního úřadu. Jsou to i mimořádné události jako je třeba požár, výpadky elektrické energie a podobně. Preventista v souvislosti s touto problematikou vyprávěl o mimořádné události, která se na finančním úřadě stala v roce 2017. Na podatelnu FÚ byla doručena obálka, ve které pracovnice objevila podezřelý prášek. Pracovnice zareagovaly duchapřítomně a telefonicky kontaktovaly preventistu BOZP. Ten okamžitě zavolal Hasičský záchranný sbor, Policii ČR a Záchrannou službu. Přivolání záchranáři již postupovali dle předepsaných pravidel pro tyto mimořádné události.

6.4.2 Pracovní úrazy a jejich evidence

Na pracovišti FÚ je preventistou BOZP vedena Kniha úrazů, ve které jsou evidovány všechny pracovní úrazy, a to jak úrazy bez pracovní neschopnosti, tak i úrazy s pracovní neschopností. Prohlídkou Knihy úrazů bylo zjištěno, že v roce 2015 bylo evidováno 16 pracovních úrazů a všechny byly bez pracovní neschopnosti, v roce 2016 bylo evidováno 13 úrazů z toho 2 s pracovní neschopností a ostatní bez pracovní neschopnosti a v roce 2017 bylo na FÚ evidováno 11 úrazů, z nichž byl 1 s pracovní neschopností. Porovnání pracovních úrazů v letech 2015, 2016 a 2017 na Finančním úřadu v Liberci je znázorněno na grafu č. 2. Z grafu je patrný pokles počtu pracovních úrazů.

Graf 2 – Porovnání pracovních úrazů na FÚ a ÚzP v letech 2015, 2016 a 2017

Zdroj: Kniha úrazů, vlastní zpracování

6.4.3 Pracovní riziko na FÚ

Zaměstnavatel riziko práce na finančních úřadech kompenzuje zvláštním příplatkem. Zvláštní příplatek pro služební místo je určeno dle rozpětí stanoveného pro příslušnou správní činnost, a to v rozmezí od 400 Kč do 10 000 Kč.⁵⁶ Pracovní riziko ve vyšší míře podstupují pracovníci kontrolních oddělení (daní, dotací), elektronické evidence tržeb a vymáhacího oddělení. Riziko jejich práce spočívá v tom, že musí navštěvovat daňové subjekty v sídlech jejich firem, kde mohou být ohroženi napadením při výkonu své práce. Tito zaměstnanci státní správy jsou chráněni pouze zákonem. Nemají jinou možnost ochrany.

Riziko napadení podstupují v menší míře i pracovníci vyměřovacích oddělení vykonávající svou práci vykonávají v sídle FÚ. Také tyto zaměstnanci mají kompenzaci v podobě zvláštního příplatku, ale opět je příplatek určen dle v rámci rozpětí stanoveného pro příslušnou skupinu správních činností. Ve srovnání s jinými pracovišti státní správy, jako jsou soudní či policejní budovy, jsou pracoviště finančních úřadů otevřena i agresivním občanům, proti kterým nejsou nijak chráněni.

Riziko tohoto druhu je na FÚ velmi podceňováno. Agresivita je podporována stresem, výchovou a také tím, že lidé ztrácejí zábrany. Proto se na toto riziko zaměřila tato práce.

⁵⁶ § 6 odst. 2 Nařízení vlády č. 304/2014 Sb., o platových poměrech státních zaměstnanců

6.5 Anketa

Praktická část této práce byla provedena pomocí anketních otázek. Podnětem pro jeho zpracování byla snaha zjistit, jaké povědomí mají zaměstnanci o problematice související s BOZP a jejich přístup k této otázce. Náhodně bylo osloveno 50 respondentů, kteří souhlasili s tím, že jim bude položeno několik otázek. V anketě bylo respondentům položeno 13 otázek. Ti měli zaškrtnout pouze jednu variantu. Anketní otázky jsou přílohou této bakalářské práce (Příloha).

Vyhodnocení odpovědí:

1. Jste muž nebo žena?

Bylo náhodně osloveno 50 respondentů z řad zaměstnanců ÚZP a FÚ. Vzhledem k personálnímu obsazení odpovídalo na otázky 41 žen a 9 mužů, tj. 82 % žen a 8 % mužů. K vyhodnocení ankety bylo vráceno všech padesát vyplněných anketních listů.

2. Konají se na vašem pracovišti bezpečnostní školení?

Na tuto otázku odpovědělo 48 respondentů ano, účast je povinná a 2 respondenti odpověděli, že nevědí, zda se taková školení konají, tj. 96 % ano a 4 % nevědí. Z tohoto vyplývá, že školení BOZP se na finančním úřadu konají a účast je povinná. Z dlouholetých zkušeností je patrné, že školení BOZP jsou důležitou součástí a hlavně prevencí, aby byla na pracovišti zajištěna bezpečnost a ochrana zdraví při práci.

3. Jak často se školení konají?

Z odpovědí je patrné, že zaměstnanci převážně vědí, jak často jsou uspořádána školení BOZP, protože 39 odpovědělo, že se konají jednou ročně, což je 79 % respondentů. Další zaměstnanci nevěděli přesně, kolikrát ročně se školení konají, protože 8 z nich se domnívá, že školení jsou častěji a 3 zaměstnanci odpověděli, že lhůta pro konání školení je delší než jeden rok. Z těchto odpovědí je zřejmé, že zaměstnanci finančního úřadu mají dobré povědomí o školeních BOZP.

4. Víte co znamená zkratka BOZP?

Zkratka BOZP je v dnešní době velice frekventovaným pojmem, a proto nebylo překvapením, že na tuto otázku odpovědělo 90 %, tj. 45 osob kladně. Zbývajících 10 % odpovědělo, že zkratku nezná (1 osoba, tj. 2 %), nebo že ji zná jen částečně (4 osoby, tj. 8 %).

5. Víte, co znamená pojem ergonomie pracoviště?

Ergonomie pracoviště je soubor technik, znalostí a prostředků, které mají za úkol přizpůsobit pracoviště fyzickým a duševním potřebám člověka. Takto zní jedno vysvětlení

toho, co je to ergonomie. Povzbudivá je znalost pojmu ergonomie pracoviště, kdy jeho znalost potvrdilo 84 % dotazovaných. Je potěšující, že pouze jeden člověk o tomto spojení nikdy neslyšel a 7 respondentů už toto slovo slyšelo, ale přesný význam neznají.

6. Znáte svoje práva a povinnosti v oblasti BOZP?

O svých právech a povinnostech má povědomí 60 % zaměstnanců, 36 % dotazovaných neví přesně, jaké povinnosti a práva mají. A pouze 2 % dotazovaných neví, jaká mají práva a povinnosti. Z toho vyplývá, že je neustále co zlepšovat v povědomí zaměstnanců, a proto jsou školení BOZP potřebná.

7. Jste spokojen/a s informacemi získanými při školení BOZP a PO?

Školení BOZP na finančním úřadě organizuje preventista, který při výkladu používá osvědčené prostředky, jako například video, prezentace na plátně a hlavně při výkladu uvádí příklady z pracovního života. Proto není překvapením výsledek odpovědí na tuto otázku, kdy 72 % dotazovaných odpovědělo, že jsou spokojeni s podáváním a množstvím informací při školeních BOZP.

8. Vyhovují vám pracovní podmínky na pracovišti (stůl, židle, světlo, monitor, klávesnice, myš)?

Spokojenost se svým pracovištěm (kanceláří) potvrdilo pouze 14 % respondentů. Naopak 84 % zaměstnanců vyjádřilo svou nespokojenost se stavem svého pracoviště a rádi by prosadili jeho změnu, nebo alespoň zlepšení.

9. Rozumíte bezpečnostnímu značení v budově?

Z výsledku odpovědí na tuto otázku je patrné, že zaměstnanci finančního úřadu jsou dobře informovaní v rámci školení BOZP, kde preventista pokaždé vysvětluje význam použitého značení v budově. Proto 82 % dotazovaných zaměstnanců odpovědělo, že rozumí bezpečnostnímu značení v budově. Není překvapením ani 16 % odpovědí, kdy zněla odpověď „nevím ve všech případech“, protože značení je tolik druhů, že někdy nevíme co přesně značí.

10. Myslíte si, že lze vylepšit pracovní podmínky v budově FÚ?

Na tuto otázku odpovědělo 100 % dotazovaných zaměstnanců „ano“. Odpověď není překvapující, protože vývoj v oboru BOZP jde neustále kupředu.

11. Cítíte se na svém pracovišti dostatečně chráněni proti agresí lidí?

Anketa ukázala na problém bezpečnosti na pracovišti. Odpovědi ukázali, že 50 % respondentů se necítí bezpečně, 30 % pouze částečně a 20 % se cítí bezpečně. Ti respondenti, kteří odpovídali, že se necítí bezpečně dále uváděli, že by v budově přivítali

bezpečnostní prvky, jako jsou umístěny v jiných budovách veřejné správy, a to například v budovách soudů či policie.

12. Cítíte se dostatečně chráněni vůči přenosným chorobám?

Z odpovědí dále vyplynulo, že v dnešní době, kdy jsou chřipkové epidemie, by zaměstnanci přivítali ochranu proti vzduchem přenosným chorobám. Většina dotazovaných, a to 50 % se necítí chráněni proti přenosným chorobám a 30 % se cítí pouze částečně chráněni proti nakažlivým chorobám. Ti dále uvedli, že by zaměstnavatel mohl investovat do dezinfekčních prostředků například do sprejů na dezinfekci rukou, nábytku a vzduchu.

13. Trpíte zdravotními problémy spojenými s prací na vašem pracovišti?

Při odevzdávání anketních listů sdělili respondenti nespokojenost s tím, že mohli zatrhnout pouze jednu z možností uvedených v odpovědi, jelikož někteří trpí i více zdravotními potížemi. Všichni ale dodrželi pravidlo zatržení jednoho problému. Z odpovědí vyplynulo, že nejvíce dotazovaných zaměstnanců trpí bolestmi zad (30 %), na druhém místě se s 24 % odpověďmi umístil problém se zrakem, na třetím místě skončil problém s bolestmi hlavy (16 %) a dále skončily odpovědi takto, jiné problémy (12 %), bolesti zápěstí (10 %) a na společné příčce se 4 % se umístily bolesti nohou a celková únava. z tohoto výsledku je patrné, že zaměstnanci pracující v administrativě jsou nejvíce ohroženi z hlediska pohybového aparátu (bolesti zad) a dále z hlediska zraku.

Tabulka 1 – Vyhodnocení ankety

Jednotlivé otázky	Počet odpovědí	Počet odpovědí v %
Otázka č. 1 muž žena	9 41	18 % 82 %
Otázka č. 2 ano, účast je povinná ne, není mi známo nevím, zda se konají	48 0 2	96 % 0 % 4 %
Otázka č. 3 1 ročně vícekrát než 1 ročně lhůta je delší než 1 rok	39 8 3	78 % 16 % 6 %
Otázka č. 4 ano ne částečně	45 1 4	90 % 2 % 8 %

Otázka č. 5 ano ne, nikdy jsem to slovo neslyšel/a nevím, slyšel/a jsem to, ale na význam si nevzpomínám	42 1 7	84 % 2 % 14 %
Otázka č. 6 ano, znám svá práva i povinnosti ne, nezajímá mě to nevím přesně, jaká mám	30 2 18	60 % 4 % 36 %
Otázka č. 7 ano ne částečně	36 2 12	72 % 4 % 24 %
Otázka č. 8 ano ne	7 43	14 % 86 %
Otázka č. 9 ano ne nevím ve všech případech	41 1 8	82 % 2 % 16 %
Otázka č. 10 ano ne	50 0	100 % 0 %
Otázka č. 11 ano, cítím se bezpečně ne, necítím se bezpečně ne, cítím se pouze částečně	10 25 15	20 % 50 % 30 %
Otázka č. 12 ano ne ne dostatečně	10 25 15	20 % 50 % 30 %
Otázka č. 13 bolesti hlavy bolesti zad bolesti nohou bolesti zápěstí problémy s očima celková únava jiné žádné	8 15 2 5 12 2 6 0	16 % 30 % 4 % 10 % 24 % 4 % 12 % 0 %

Zdroj: Anketa, vlastní zpracování

6.6 Navržená řešení

Cílem této práce bylo navrhnout nové řešení a postupy, které by snížili rizika související s dodržováním bezpečnosti a ochrany zdraví při práci.

Vzhledem k výsledkům dotazníkového zkoumání bylo touto prací navrženo několik způsobů jak zlepšit ochranu zaměstnanců Finančního úřadu. Zaměstnanci čelí agresi některých daňových poplatníků a také vzduchem přenosným chorobám, proto byla navržena tato řešení:

1. Agrese – s vedením finančního úřadu byl konzultován problém možnosti napadení zaměstnanců agresivními lidmi a bylo navrženo toto řešení. Zaměstnanci, kteří jsou ohrožených fyzickým napadením, by byli proškolení s praktickými ukázkami toho, jak se mohou těmto napadením bránit. Vedení tuto variantu projednalo i s odborovou organizací a zástupci zaměstnanců a přijalo opatření. Již během zpracování této bakalářské práce bylo uspořádáno několik školení zaměstnanců odbornou firmou, která se zabývá ochranou osob a majetku. V tomto bodu provedl zaměstnavatel velký krok vpřed pro zajištění a ochranu svých zaměstnanců.

2. Zaměstnavateli bylo doporučeno v rámci nákupu čistících a desinfekčních prostředků zakoupit zaměstnancům i desinfekční prostředky, které mohou být použity na desinfekci rukou bez vody. Tato varianta zatím nebyla vedením finančního úřadu schválena, ale její projednání je dle sdělení bezpečnostního technika na pořadu porady vedoucích pracovníků v nejbližší době.

7 Závěr

Neoddělitelnou součástí pracovněprávních vztahů mezi zaměstnavatelem a zaměstnanci je dodržování bezpečnosti a ochrany zdraví při práci. Zaměstnavatel by měl v zájmu všech zúčastněných důrazně prosazovat dodržování pravidel BOZP a vytvářet bezpečné pracovní prostředí. Bezpečnost a ochrana zdraví při práci je jednou ze stěžejních činností každého zaměstnavatele, a to především státu jako zaměstnavatele pracovníků ve veřejné správě, protože správa a vybírání daní je jednou z nejdůležitějších činností státní správy.

Cílem teoretické části (Teoretická východiska) bakalářské práce byla analýza platných právních předpisů České republiky v návaznosti na zákony stanovené Evropskou unií a studium odborné literatury, která souvisí s problematikou BOZP, a to v obecné rovině. Byla zde uvedena práva a povinnosti zaměstnanců, a především povinnosti zaměstnavatele, které jsou plněny prostřednictvím pověřených osob a vedoucích pracovníků. Práce měla zjistit, utřídit a na základě toho navrhnout nebo doporučit řešení, která by mohla být pro zaměstnavatele použitelná pro zlepšování podmínek v oblasti BOZP.

V části (Vlastní práce) se tato práce zabývala bezpečností a ochranou zdraví v podmínkách státní správy, a to konkrétně v podmínkách Finančního úřadu v Liberci. Finanční úřad v Liberci je jednou ze součástí finanční správy, která je řízena Generálním finančním ředitelstvím udávajícím pravidla i v oblasti BOZP. Práce v administrativě je zařazena do 1. kategorie prací a tomu odpovídá i počet pracovních úrazů. Jak vyplynulo z rozhovoru s preventistou, musí být neustále z vedoucích míst kladen důraz na větší opatrnost při pohybu zaměstnanců a ostatních osob po celé budově, která klade svým rozložením velké nástrahy. Ale rizika spojená s fyzickým napadením zaměstnanců, teroristickými útoky na veřejné budovy a nebezpečím nákaz přenosnými nemocemi je v oblasti státní správy stále podceňována.

Vývoj opatření v oblasti BOZP ve finanční správě jde neustále dopředu, ale je nezbytné sledovat aktuální dění. Ochrana před riziky napadení ze strany daňových subjektů, které byly konstatované v této bakalářské práci, jsou pro zaměstnavatele velmi nákladná. Ochrana před nákazou přenosnými nemocemi v období chřipkových epidemií je navržené řešení z hlediska financí pro zaměstnavatele přijatelná. Do praxe bylo řešení tohoto problému zavedeno.

8 Seznam použitých zdrojů

ANDRAŠČÍKOVÁ, Mária a kol., 2016, *Zákoník práce: prováděcí nařízení vlády a další související předpisy: s komentářem: k 1. 1. 2016*, 10. aktualizované vydání, edice práce, mzdy, pojištění, Olomouc: ANAG, ISBN 978-80-7263-992-2.

ČERMÁK, Jaroslav, 2008, *Bezpečnost práce: aktualizované okruhy bezpečnosti a ochrany zdraví při práci*, Praha: EURONION, ISBN 978-80-7317-071-4.

DANDOVÁ, Eva, 2008, *Bezpečnost a ochrana zdraví při práci v otázkách a odpovědích*, 2. opravené vydání, Praha: ASPI, ISBN 978-80-7357-374-4.

JANÁČKOVÁ, Anna, 2011, *ABECEDA bezpečnosti a ochrany práce zdraví při práci*, Olomouc: ANAG, ISBN 978-80-7263-685-3.

NEUGEBAUER, Tomáš, 2016, *Bezpečnost a ochrana zdraví při práci v kostce neboli, o čem je současná BOZP*, 2. aktualizované a rozšířené vydání, Praha: Wolters Kluwer, ISBN 978-80-7552-106-4.

Zákonné předpisy

ZÁKON č. 258/2000, o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů

ZÁKON č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví

ZÁKON č. 262/2006 Sb., zákoník práce

ZÁKON č. 309/2006 Sb., zákon o zajištění dalších podmínek BOZP

NAŘÍZENÍ VLÁDY č. 290/1995 Sb., kterým se stanoví seznam nemocí z povolání

NAŘÍZENÍ VLÁDY č. 304/2014 Sb., o platových poměrech státních zaměstnanců

NAŘÍZENÍ VLÁDY č. 495/2001 Sb., kterým se stanoví rozsah a bližší podmínky pro poskytování OOPP, mycích, čistících a dezinfekčních prostředků

Příloha č. 2 k Nařízení vlády č. 495/2001 Sb., kterým se stanoví rozsah a bližší podmínky pro poskytování OOPP, mycích, čistících a dezinfekčních prostředků

VYHLÁŠKA č. 79/2013 Sb., o pracovně-lékařských službách a některých druzích posudkové péče

VYHLÁŠKA č. 432/2003 Sb., kterou se stanoví podmínky pro zařazování prací do kategorií

Příloha č. 1 k vyhlášce č. 432/2003 Sb., Kritéria kategorizace prací

Webové zdroje

EVROPSKÁ UNIE, Evropská agentura pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci, [online], [citace 2018-06-15], Dostupné z www: <<https://osha.europa.eu/cs/about-eu-osha>>

Historie BOZP, Bezpečnost práce info, [online], [cit. 2018-07-14], Dostupné z www: <<https://historie-bezpecnosti-a-ochrany-zdravi-pri-praci/>>

MEZINÁRODNÍ ORGANIZACE PRÁCE (ILO), [online], [cit. 2018-07-14], Dostupné z www:

https://mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/cr_v_mezinarodnich_organizacich/ilo_mezinarodni_organizace_prace/index.html />

Nemoc z povolání od A do Z, [online], [cit. 2018-10-14], Dostupné z www: <<https://bozpinfo.cz/nemoc-z-povolani-od-do-z>>

VŠEOBECNÁ DEKLARACE LIDSKÝCH PRÁV, [online], [cit. 2018-07-14], Dostupné z www: <<https://lidskaprava.cz/student/uvod-do-lidskych-prav/clanky/vseobecna-deklarace-lidskych-prav>>

9 Přílohy

Anketa